

Наразі ми живемо у вік розвитку нових сучасних технологій, тому їх використання у діяльності поліції неабияк підвищило її ефективність. Прогрес у сфері новітніх технологій необхідно активно використовувати у роботі із захисту прав дітей під час дії воєнного стану. Також важливо враховувати антидержавну пропаганду ворога та залякування ним населення за допомогою засобів масової інформації та інтернет-простору, до якого діти мають відкритий доступ, що негативно впливає на психічний стан дитини та має інші негативні наслідки. До цього слід віднести: моніторинг соціальних мереж, використання відеоспостереження та інших засоби для виявлення випадків дитячого насильства, експлуатації або інших протиправних діянь щодо дітей з метою створення безпечного інформаційного простору для дітей. Зазначене свідчить про гостру потребу у забезпеченні органів правопорядку новітніми технічними засобами та впровадженні використання новітніх технологій.

Тож, враховуючи наведений вище матеріал, можемо зробити висновок, що зазначені шляхи вдосконалення практичної роботи поліції щодо охорони прав і свобод дитини під час воєнного стану є дієвими та потребують більш глибокого розгляду і вивчення з метою їх запровадження на практиці.

Список бібліографічних посилань

1. Серед жахів війни. У 75% дітей України травмована психіка. Група місцевих ЗМІ Харківщини. 18.03.2023. URL: <https://gromada.group/news/statti/23944-sered-zhahiv-vijni-u-75-ditej-ukrayini-travmovana-psihika> (дата звернення: 01.11.2023). 2. Про Національну поліцію України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

Наталія Юріївна ГРІДІНА,

доктор філософії, викладач кафедри

поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8499-074X>

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ НА ПРИФРОНТОВИХ ТЕРИТОРІЯХ: ДОСВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Україна є правовою державою, а отже кожний її громадянин, незалежно від віку, статті, релігійних переконань тощо, наділений правами і свободами, наданими йому від народження, які мають бути визнані, дотримані та захищені державою, громадянам надається судовий захист, який гарантує всю повноту прав, свобод та законних інтересів. Оскільки ця обставина не обмежена будь-якими винятками, то особи, які не досягли 18 років (повноліття, тобто повної дієздатності), теж мають комплекс таких прав.

Захист прав дітей здійснюється за допомогою реалізації комплексу принципів, відображених у законодавстві, а також діяльності спеціалізованих органів державної влади, які спрямовані безпосередньо на усунення проблем при реалізації прав неповнолітніх, їх відновлення, а також покарання осіб, винних у порушенні цих прав.

Діти складають особливу категорію населення, яка потребує надання особливого правового та додаткового захисту в силу фізичної та розумової незрілості, в чітко регламентованому правовому статусі, тому що діти більшою мірою залежать від держави та системи соціальних інститутів.

Воєнні дії, які ведуться на території України, та економічна нестабільність тільки посилюють напругу у суспільстві, що безперечно впливає і на дитяче середовище. Діти,

що проживають на прифронтових територіях держави, окрім економічної нестабільності, отримують психотравмуючі фактори впливу на свій моральний стан, так би мовити «травму війни».

Загальна Женевська декларація, прийнята в 1924 році Лігою Націй. Є першим документом, що визначила права дитини, Декларація закріпила базові гуманні принципи.

У 1959 році ООН затвердила Декларацію прав дитини, яка розширила перелік прав дітей [1]. В подальшому зазначені положення знайшли своє закріплення у Конвенції про права дитини 1989 року [2]. Згодом прийнято Факультативний протокол 2000 р. до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах [3].

Конвенція про права дитини була ратифікована Україною у 1991 році, її положення мають неухильно дотримуватися і знайшли відображення у національному законодавстві, зокрема, передбачені Конституцією України (статті 24, 51, 52), Сімейним кодексом України (глави 13, 14), Законами України «Про охорону дитинства», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей». Крім того, Кримінальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення дитина визнається особливим об'єктом, що захищається державою [5, с. 34].

Існує безліч нормативно-правових актів, як міжнародної, так і національної направленості, які регулюють права дітей, але згідно даних Гельсінської спілки, «сьогодні дуже мало правових норм, які встановлюють особливості правового регулювання права дітей в умовах збройного конфлікту» [4, с. 28].

Попри існування численних міжнародно-правових норм, що діють в умовах збройного конфлікту, права мільйонів дітей у всьому світі досі порушуються. Тому національне законодавство є важливою частиною правової системи, покликаної захистити дітей в зонах конфлікту.

Наразі Закон України «Про охорону дитинства» [6] – основний закон України, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів. Згідно з ним, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон).

Зараз для дітей, що зростають в умовах війни, досі не передбачено жодних гарантій, окрім безоплатного гарячого харчування в державних і комунальних закладах освіти. Деяко краща ситуація з соціальним захистом громадян України, яким на час закінчення (2 вересня 1945 року) Другої світової війни було менше 18 років. Державні гарантії для цих осіб гарантуються законом «Про соціальний захист дітей війни» [7].

З 24 лютого 2022 року життя українських дітей змінилося повністю. Сьогодні кожна українська дитина потребує більше підтримки, ніж раніше. Частина сходу та півдня України окуповано російськими загарбниками. Діти потерпають від нестачі питної води, їжі, ліків; не мають змоги нормально навчатися, отримувати повноцінне лікування, мерзнуть у напівзруйнованих та відключених від опалення будинках. У прифронтових районах продовжуються обстріли житлових будинків, лікарень і закладів освіти. Десятки тисяч родин вимушених переселенців з дітьми мають будувати звичне життя «з нуля». В умовах обмежених ресурсів вони намагаються забезпечувати дітям базові потреби, освіту та дозвілля, відновлювати зруйновану війною психіку дітей. Військова агресія росії принесла в життя дітей втрати, каліцтва, невизначеність, страх та тривогу.

Велика відповідальність за ситуацію в країні лежить не тільки на військових, а й на організаціях порядку в тилу. Зокрема, значну частину роботи виконують правоохоронці. Вони виявляють ворожі ДРГ, надають допомогу цивільним, евакуюють населення, виїжджають на місце подій після обстрілів і прильотів, виконують й основні обов'язки, як-от затримання злочинців і патрулювання міста.

Від початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну поліцейські активно допомагають евакуйованим сім'ям, багатодітним родинам і людям з інвалідністю, супроводжують гуманітарні колони, займаються волонтерством та надають психологічну підтримку. Окрім того, працівники поліції, представники органів місцевого самоврядування, громадяни та волонтери згуртовуються, аби зібрати дитячий одяг, взуття, іграшки та речі першої необхідності для дітей із родин, які під час війни опинилися у складних життєвих обставинах.

Сьогодні на допомогу українцям приходять благодійні фонди (БФ), які взаємодіють з працівниками Національної поліції. БФ «Щаслива дитина» активно надає допомогу українським родинам з дітьми, які до 24 лютого або й зараз проживали чи проживають у Донецькій, Херсонській та Запорізькій областях. За заявкою у фонд можна отримати фінансову допомогу, харчові продукти, речі першої потреби, речі для дітей — підгузки, дитяче харчування тощо, допомогу в лікуванні дітей.

Особливу увагу фонд приділяє евакуації родин з дітьми у безпечніші регіони України та за кордон. Фонд допоможе оплатити проїзд поїздом, автобусом та іншими видами транспорту територією України та Європи (тобто вас не торкнуться витрати на проїзд). Крім того, у фонді поділяться наявною інформацією про притулки, шелтери, житло, транспорт та умови проживання в різних країнах. А також направлять до місцевих організацій, які допомагають біженцям з України.

БФ «СОС Дитячі Містечка Україна», БФ «У матусиних долонях» тощо, надають гуманітарну допомогу матерям з дітьми, що опинилися в складних життєвих обставинах через війну, перебувають в «гарячих» точках під обстрілами; були вимушені покинути свій дім внаслідок обстрілів або руйнування житла; переїхали в інші регіони України з окупованих чи деокупованих населених пунктів.

Забезпечення дотримання прав дитини, що закріплені у міжнародних та національних нормативно-правових актах, в зоні бойових дій або на прифронтових територіях досить складно. Тому для ефективнішого виконання обов'язків щодо дотримання прав дитини, які мешкають у прифронтовій або бойовій зоні, доцільно розширити співпрацю держави з відповідними неурядовими організаціями та іншими складовими частинами громадянського суспільства та сприяти їм у проведенні відповідної діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_384 (дата звернення 06.11.2023). 2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 06.11.2023). 3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі у збройних конфліктах від 01 січня 2000 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_795 (дата звернення 06.11.2023). 4. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройних конфліктів на сході України. За ред. А. П. Буценка. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ: КИТ, 2016. 82 с. 5. Щебетун І. С., Михайліна Т. В. ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ. «ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ» № 2 – 2019, с. 34. 6. Закон України «Про охорону дитинства». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142). 7. Закон України «Про соціальний захист дітей війни». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 4, ст.94).